

YOSHLAR ONGINI MAFKURAVIY TAHDIDLARDAN HIMOYA QILISHDA TALIM MUASSALARINING ROLI

Omonqulova Sarvinoz

Navoiy davlat universiteti

Milliy g'oya ma'naviyat asoslari va huquq ta'limi yo'nalishi 2-kurs talabasi

Annotatsiya. *Ushbu tezis “Yoshlar ongini mafkuraviy tahdidlardan himoya qilishda ta'lim muassalarining roli” mavzusini o'rganishga bag'ishlangan. Mavzu dolzarbligi yosh avlodni mafkuraviy manipulyatsiyalardan himoya qilish, ularning ongida mustaqil fikrlash va tanqidiy qaror qabul qilish qobiliyatlarini rivojlantirish zarurati bilan belgilanadi. Tezisdagi ta'lim muassasalarining, xususan, maktab va oliy ta'lim tizimlarining yoshlarni mafkuraviy tahdidlardan himoya qilishdagi o'rni, metodologik yondashuvlari, o'quv dasturlari va pedagogik faoliyatlari tahlil qilinadi.*

Kalit so'zlar: *ong, mafkura, manipulyatsiya, mustaqil fikrlash, qaror qabul qilish, ta'lim muassasalari, maktab, pedagogik faoliyat.*

Yoshlar ongini mafkuraviy tahdidlardan himoya qilish, bugungi kunda har bir jamiyat uchun muhim masalalardan biridir. Yosh avlod, kelajakning umidi va davlati, ayniqsa, zamonaviy axborot texnologiyalari va globalizatsiya sharoitida turli mafkuraviy manipulyatsiyalarga duch kelmoqda [1]. Ushbu tahdidlar, ko'pincha, yoshlarning ongiga salbiy ta'sir ko'rsatadi, ularning mustaqil fikrlash qobiliyatlarini susaytiradi va tanqidiy qaror qabul qilish imkoniyatlarini cheklaydi. Shuning uchun, ta'lim muassasalari bu jarayonda muhim rol o'ynaydi.

Ta'lim muassasalari, xususan, maktablar va oliy ta'lim muassasalari, yoshlarni mafkuraviy tahdidlardan himoya qilishda asosiy platforma sifatida xizmat qiladi. Ular nafaqat bilim berish, balki yoshlarni ma'naviy-axloqiy jihatdan tarbiyalashda ham muhim ahamiyatga ega. Ta'lim jarayonida yoshlarni mustaqil fikrlashga o'rgatish, ularga tanqidiy qaror qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantirish zarur. Bu esa, o'z navbatida, ularning shaxsiy rivojlanishi va ijtimoiy hayotda faol ishtirok etishlariga yordam beradi.

Ta'lim muassasalarida amalga oshiriladigan darslar va o'quv dasturlari yoshlarni mafkuraviy manipulyatsiyalardan himoya qilishda muhim vosita hisoblanadi. O'qituvchilar o'z darslarida tanqidiy fikrlashni rag'batlantiruvchi metodlardan foydalanishlari kerak [2]. Masalan, muammoli vaziyatlar yaratish, guruhli muhokamalar o'tkazish va turli nuqtai nazarlarni tahlil qilish orqali talabalar o'z fikrlarini erkin ifoda etishga o'rganadilar. Bu jarayon, shuningdek, ularni o'z qarorlarini mustaqil ravishda qabul qilishga undaydi.

Zamonaviy pedagogik texnologiyalar va axborot-kommunikatsiya vositalarining qo'llanilishi ham yoshlarni mafkuraviy tahdidlardan himoya qilishda muhim ahamiyatga ega. Internet va ijtimoiy tarmoqlar orqali tarqatilayotgan ma'lumotlar ko'plab yoshlarni jalb qiladi. Ta'lim muassasalari ushbu resurslardan samarali foydalanib, talabalarni ma'lumotni tahlil qilishga va uning ishonchliligini baholashga o'rgatishlari zarur. Bu orqali yoshlar, har qanday ma'lumotni qabul qilishdan oldin, uning manbasi va haqiqiylikni aniqlash ko'nikmalarini rivojlantiradilar. Shuningdek, ta'lim muassasalari jamoatchilik bilan hamkorlik aloqalarini rivojlantirish orqali ham yoshlarni mafkuraviy tahdidlardan himoya qilishda o'z rolini kuchaytirishi mumkin. Mahalliy tashkilotlar, otalar va ijtimoiy guruhlar bilan birgalikda amalga oshiriladigan tadbirlar yoshlarning ijtimoiy faolligini oshirishga yordam beradi. Bu kabi tadbirlar yoshlarni jamiyatdagi voqealarga faollik bilan yondashishga, o'z fikrlarini bildirishga va ijtimoiy masalalarda qatnashishga undaydi. Natijada, ta'lim muassasalari yoshlar ongini mafkuraviy tahdidlardan himoya qilishda strategik ahamiyatga ega. Ularning vazifasi nafaqat bilim berish, balki yoshlarni mustaqil fikrlovchi va tanqidiy qaror qabul qiluvchi shaxslar sifatida tarbiyalashdir. Bu jarayonni muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun ta'lim tizimida innovatsion yondashuvlar va pedagogik texnologiyalarni qo'llash zarur. Yosh avlodni sog'lom fikrlovchi shaxslar sifatida tarbiyalash, ularning kelajakdagi muvaffaqiyatlari va jamiyatdagi o'rni uchun muhim omil hisoblanadi.

Zamonaviy ta'lim jarayonida yoshlarni mafkuraviy ongini shakllantirishda zamonaviy pedagogik texnologiyalar, axborot-kommunikatsiya vositalari va interaktiv usullarni qo'llashning ahamiyati juda katta [3]. Bugungi kunda, axborot asrida

yashayotganimiz sababli, ta'lim jarayoni ham yangilanmoqda va o'zgarayotgan sharoitlarga moslashmoqda. Ushbu o'zgarishlar, o'z navbatida, yoshlarning fikrlash tizimini va ularning dunyoqarashini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi.

Zamonaviy pedagogik texnologiyalar, asosan, ta'lim jarayonini yanada samarali va qiziqarli qilishga qaratilgan. O'qituvchilar yangi metodlarni qo'llash orqali talabalarga nafaqat bilim berish, balki ularning tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishga ham yordam beradilar. Masalan, loyiha asosida o'qitish usuli talabalarni muammolarni hal qilishda faol ishtirok etishga undaydi. Bu usul orqali talabalar o'z fikrlarini ifoda etish, guruhda ishlash va bir-biridan o'rganish imkoniyatiga ega bo'lishadi. Shuningdek, loyiha asosida o'qitish yoshlarni haqiqiy hayotdagi muammolar bilan tanishtiradi va ularni hal qilishga tayyorlaydi.

Axborot-kommunikatsiya vositalari ham ta'lim jarayonida muhim ahamiyatga ega. Internet va ijtimoiy tarmoqlar orqali tarqatilayotgan ma'lumotlar yoshlarning fikrlash jarayoniga ta'sir ko'rsatadi. O'qituvchilar axborot-kommunikatsiya vositalari yordamida talabalarni ma'lumotni tahlil qilishga, uning ishonchliligini baholashga va turli nuqtai nazarlarni o'rganishga o'rgatishlari zarur. Bu jarayon yoshlarni mafkuraviy manipulyatsiyalardan himoya qilishda muhim vosita hisoblanadi. Talabalar, internetda mavjud bo'lgan ma'lumotlarni tahlil qilish orqali o'z fikrlarini mustaqil ravishda shakllantirishga o'rganadilar.

Interaktiv usullar esa ta'lim jarayonini yanada jonlantiradi. Ushbu usullar yordamida talabalar darsda faol ishtirok etishadi va o'z fikrlarini erkin ifoda etish imkoniyatiga ega bo'lishadi. Masalan, guruhli muhokamalar, bahslar va rolli o'yinlar orqali talabalar bir-birining fikrlarini tinglashadi, savollar berishadi va yangi g'oyalarni o'rganishadi. Bu jarayon yoshlarni ijtimoiy masalalarda faol ishtirok etishga undaydi va ularning mustaqil fikrlash qobiliyatlarini rivojlantiradi. Shuningdek, interaktiv usullar yordamida o'qituvchilar talabalarni turli mafkuraviy qarashlar bilan tanishtirishlari mumkin. Bu esa, ularning dunyoqarashini kengaytiradi va turli nuqtai nazarlarni qabul qilish qobiliyatini rivojlantiradi. Yoshlar, turli fikrlarni eshitib, o'z fikrlarini shakllantirishda ko'proq imkoniyatlarga ega bo'lishadi [4]. Bundan tashqari, zamonaviy texnologiyalar yordamida

ta'lim jarayonini individualizatsiya qilish ham mumkin. Har bir talabaga uning qiziqishlari va ehtiyojlariga mos ravishda ta'lim berish orqali ularning motivatsiyasini oshirish mumkin. Bu jarayon yoshlarni o'z-o'zini anglashga va shaxs sifatida rivojlanishga yordam beradi. Buning natijasi o'laroq, zamonaviy pedagogik texnologiyalar, axborot-kommunikatsiya vositalari va interaktiv usullarni qo'llash yoshlarni mafkuraviy ongini shakllantirishda muhim ahamiyatga ega. Ular nafaqat bilim berish, balki yoshlarni mustaqil fikrlovchi shaxslar sifatida tarbiyalashga yordam beradi. Ta'lim jarayonida ushbu yondashuvlarni qo'llash orqali biz yosh avlodni sog'lom fikrlovchi va ijtimoiy masalalarda faol ishtirok etuvchi shaxslar sifatida tarbiyalaymiz. Bu esa, kelajakdagi jamiyatimizning barqarorligi va rivojlanishi uchun zarurdir.

Yoshlarning ijtimoiy faolligini oshirish, ularning ma'naviy-axloqiy qadriyatlarini mustahkamlash va jamoatchilik bilan hamkorlik aloqalarini rivojlantirishda ta'lim muassasalarining roli juda muhimdir. Ta'lim muassasalari nafaqat bilim berish, balki yoshlarni ijtimoiy hayotga tayyorlash, ularning shaxs sifatida rivojlanishini ta'minlashda ham asosiy o'rin tutadi.

Birinchidan, ta'lim muassasalari yoshlarni ijtimoiy faollikka jalb qilish uchun turli xil dasturlar va loyihalarni amalga oshirishi kerak. Masalan, o'quvchilar va talabalar uchun ijtimoiy xizmatlar, volontyorlik dasturlari va jamoat loyihalarida ishtirok etish imkoniyatlarini yaratish juda muhimdir. Bu kabi faoliyatlar orqali yoshlar nafaqat o'z qobiliyatlarini sinab ko'rishadi, balki jamiyatdagi muammolarni hal qilishda faol ishtirok etishga o'rganadilar. Yoshlarning ijtimoiy faolligini oshirish uchun o'qituvchilar va ta'lim muassasalari, shuningdek, ularni ijtimoiy masalalarda ongli ravishda fikr yuritishga undovchi darslar va seminarlar o'tkazishlari zarur.

Ikkinchidan, ma'naviy-axloqiy qadriyatlarni mustahkamlashda ta'lim muassasalari muhim rol o'ynaydi. Yoshlar uchun axloqiy tarbiya berish, ularni yaxshi inson sifatida shakllantirish, hayotda to'g'ri yo'lni tanlashda yordam berish ta'lim jarayonining ajralmas qismidir [5]. O'qituvchilar axloqiy qadriyatlar, adolat, samimiyat, mehr-oqibat kabi tushunchalarni yoshlar bilan muhokama qilib, ularning ongida chuqur iz qoldirishlari kerak. Buning uchun darslarda axloqiy masalalar va hayotiy misollarni keltirish,

talabalarni fikr almashishga undash juda foydali bo'ladi. Shuningdek, ma'naviy qadriyatlarni mustahkamlashda turli xil madaniy tadbirlar, san'at ko'rgazmalari va sport musobaqalari ham muhim ahamiyatga ega.

Uchinchidan, ta'lim muassasalari jamoatchilik bilan hamkorlik aloqalarini rivojlantirish orqali yoshlarning ijtimoiy faolligini oshirishda katta rol o'ynaydi. Ta'lim muassasalari mahalliy jamoalar bilan hamkorlikni yo'lga qo'yish orqali yoshlarni jamiyatning faol a'zolari sifatida tarbiyalashlari mumkin. Masalan, maktablar va kollejlarda mahalliy tashkilotlar bilan birgalikda turli tadbirlar o'tkazib, yoshlarning ijtimoiy masalalarda o'z fikrlarini bildirishlariga imkon yaratishi mumkin. Bu jarayon yoshlarni jamoatchilik fikriga e'tibor berishga va o'z fikrlarini erkin ifoda etishga o'rgatadi. Shuningdek, ta'lim muassasalari jamoatchilik bilan hamkorlikda ijtimoiy tadbirlarda ishtirok etish orqali yoshlarning liderlik qobiliyatlarini rivojlantirishga ham yordam berishi mumkin. Yoshlar uchun tashkil etilgan seminarlar, treninglar va konferensiyalar orqali ularning fikrlarini tinglash, ularga yangi g'oyalarni ilgari surish imkoniyatini yaratish jamiyatda ijtimoiy faollikni oshirishga xizmat qiladi [6]. Ta'lim muassasalari yoshlarning ijtimoiy faolligini oshirish, ma'naviy-axloqiy qadriyatlarini mustahkamlash va jamoatchilik bilan hamkorlik aloqalarini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Ular nafaqat bilim berish, balki yoshlarni to'g'ri yo'naltirish, ularning shaxs sifatida rivojlanishini ta'minlash va jamiyatning faol a'zolari sifatida tayyorlashda asosiy vosita hisoblanadi. Shunday qilib, ta'lim jarayoni yosh avlodni sog'lom fikrlovchi, ijtimoiy masalalarda faol ishtirok etuvchi shaxslar sifatida tarbiyalashda muhim ahamiyatga ega bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abdulhakimovich, J. R. X. (2025). MAFKURAVIY TAHDID TUSHUNCHASI TAVSIFI. *INTERNATIONAL JOURNAL OF INTEGRATED SCIENCES*, 1(1).
2. Karimovna, R. R. (2024). MAFKURA: INSONIY QADRIYATLAR VA HAYOTNING MOHIYATI. *ZAMONAVIY AXBOROT, KOMMUNIKATSIYA TEXNOLOGIYALARI VA AT-TA'LIM TATBIQI MUAMMOLARI*, 407.

3. Aytbaevna, S. G. (2024). YOSHLARNI INTERNETDAGI AXBOROT HURUJLARI VA MAFKURAVIY TAHDIDLARDAN ASRASH. *YANGI O'ZBEKISTON, YANGI TADQIQOTLAR JURNALI*, 1(4), 514-518.
4. Chulponova, X., & Usmonov, O. (2019). GLOBALLASHUV SHAROITIDA G'OYAVIY-MAFKURAVIY TAHDIDLARNING NAMOYON BO'LISH SHAKLLARI VA ULARNI OLDINI OLISH MEKANIZMLARI. *Маъруфат*, 156.
5. Nargiza, T., & Aysholpan, B. (2024). GLOBALLASHUV JARAYONIDA DINIY MAFKURAVIY TAHDIDLARNI BARTARAF ETISH OMILLARI. *YANGI O'ZBEKISTON, YANGI TADQIQOTLAR JURNALI*, 1(5), 121-125.
6. Miraxmedova, S. N. (2024). Yangi o'zbekistonda manaviy-mafkuraviy islohotlar transformasiyasining ijtimoiy-falsafiy tahlili. *PEDAGOG*, 7(2), 253-259.